

Ledare

JAYNE SVENUNGSSON

Jesu frestelser kulminerar i djävulens erbjudande om att han ska erhålla ”alla riken i världen”. På vilket gudasonen som bekant replikerar: ”Gå din väg, Satan” (Matt. 4:10). I en inverterad form av berättelsen frestas rusernas ledare Vladimir den store (ca 958–1015) tusen år senare med liknande imperielöften under förutsättning att han låter döpa sina undersåtar. Vladimir antar budet och kallar 988 till massdop vid Dneprs strand i Kiev. Legenden har under århundradena närt föreställningen om Ryssland som det ”tredje Rom” – ett fullbordat kristet imperium förlänat med ett unikt andligt uppdrag.

Även om detta ofta förbises i västerländska medier så utgör denna politiska teologi en omistlig nyckel för att förstå den fulla drivkraften bakom Rysslands brutala ansats att utvidga sitt imperium. Under åren har Vladimir Putin återkommande hänvisat till sig själv som den sanna kristendomens försvarare, ibland med explicit hänvisning till sin namne tusen år tidigare. Lika ihärdigt återgriper den rysk-ortodoxa kyrkan på legenden om det tredje Rom, vilket inte minst stod klart av de ilska reaktioner som följde då den ukrainska grenen av den ortodoxa kyrkofamiljen 2019 förklarade sig självständig från Moskva. Talande nog fördömde Moskva tilltaget genom att slå fast att Ukraina var och förblev en del av den ryska kyrkans ”kanoniska territorium”.

Rysslands militära angrepp på Ukraina visar på ett skrämmande sätt de yttersta konsekvenserna av den häxbrygd som uppstår när kristen teologi och nationalistisk imperialism kokas samman. Det är därför angeläget att påminna om att det finns andra berättelser om hur det kristna evangeliet förhåller sig till imperiet. Lägligt nog inleder vi årets första nummer med en omsorgsfull analys av hur begreppet βασιλεία används i Matteusevangeliet. Med utgångspunkt bland annat i Jesus tredje frestelse åskådliggör Tobias

Ålöw hur idén om gudsríkets ankomst och utbredning står i centrum i evangeliet, samtidigt som han visar på komplexiteten och flertydigheten i begreppet.

En påminnelse om att det kristna evangeliet inte självklart kan tas till intäkt för aggressiva självhävdelsebehov – individuella som nationella – får vi också av Peter Karlssons utforskning av den eskatologiska impulsen i det bibliska arvet. Genom ett tankeväckande bidrag till debatten om kunskapens instrumentalisering visar Karlsson hur den kristna teologin rymmer en insikt om ouppnåeligheten av lärandets mål. En sådan syn på lärandeprocessen formar subjekt som inte strävar efter att kontrollera och manipulera sitt material, utan i stället låter sig absorberas och förvandlas av det.

Att subjektet låter sig formas eller rentav utmanas av sitt material är en aspekt som berörs även i numrets resterande två artiklar. Paul Linjamaa belyser hur heresiologiforskningen under senare decennier gått från att vara ett typexempel på hur forskare projicerat sina färdiga föreställningar på ett bestämt material till att låta materialet utmana forskarens blick. Ibland är det rentav materialets själva *materialitet* som förändrar vårt synsätt. Linjamaa belyser detta med Nag Hammadi-samlingen, där ökad kännedom om texternas tillkomst och bruk bidragit till att bryta upp förutfattade meningar om vad gnosticism är och inte är. Andreas Westergren befattar sig med ett om möjligt ännu mer utstuderat exempel på materialitet – kläder. I en fascinerande resa som sträcker sig från en analys av Efraim Syrierns (ca 306–373) poetiska teologi till nutidens syrisk-ortodoxa gemenskaper i Sverige reflekterar Westergren över de mångahanda sätt på vilka kläder och tyger i såväl metaforisk som bokstavlig bemärkelse är inflettade i kristen tro och praktik. ▲